

non esse actum voluntatis. Primum patet, quia ex desiderio efficaci aliquius rei sequitur voluntas petendi illam; ergo aliquid aliud, praeter ipsum desiderium, volitum est per talum actum. Secundum patet, quia voluntas petendi non est actus reflexus, quia non imperat aliū affectum, neque enim explicari potest quis ille sit; ergo est actus directus; ergo habet pro objecto actum alterius potentiae a voluntate. Quod autem sit tale objectum, facile inter homines explicatur. Quia petitio inter homines exterior est et vocalis, unde haec est volita per talum actum: tamen quia locutio exterior et humana actus est immediate procedens a ratione, et intellectu dictante verba quibus locutio fit, quia voces immediate exprimunt conceptum mentis, ut Aristoteles docet, ideo voluntas illa recte dicitur esse de actu rationis, quamvis non mere interno, sed prodeunte in externum. In hoc ergo sensu, satis constat petitio unius hominis ad alium esse actum rationis, quia est manifestatio talis desiderii per locutionem rationis.

12. *Concluditur orationem esse actum rationis.* — Ex his ergo ad orationem cum Deo ascendendo, si sermo esset de oratione vocali, eadem proportione facile constaret esse actum rationis, et in quo consistat. Ulterius autem animadverte et experiri unusquisque potest, quamvis nihil ore exprimatur, posse interius mentaliter fieri eamdem locutionem et petitionem a Deo, quae voce vel scripto exprimitur, quia exterior prolatio vocis est quid posterior, et effectus locutionis interioris; unde potest illud prius esse sine posteriori; et causa de se sufficiens sine actuali effectu, quia ille effectus exterius loquendi non est mere naturalis, sed liber. Tale est illud 1 Reg. 1: *Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia illius movebantur, et vox penitus non audiebatur.* Quanquam enim illa oratio non fuerit pure mentalis, sed exterior, licet sumissa voce, tamen inde optime colligitur eamdem orationem sola locutione cordis fieri potuisse, sine ulla voce oris; nam sicut est liberum interius loquenti, remissius vel altius exterius loqui, ita etiam penitus non loqui exterius, maxime cum talis locutio respectu Dei ad intrinsecum finem orationis necessaria non sit. Nam ut recte dixit Ambros., l. 6 de Sacram., c. 4: *Orationem tuam ante ille audit, quam tuo ore fundatur.* Et de hoc orandi modo videtur David dixisse Psal. 26: *Tibi dicit cor meum: Exquisivit te facies mea.*

13. *Mentalis oratio per conceplus medios, quomodo fiat.* — Si quis autem recte consideret, haec locutio interior, quam nos experimur, non aliter fit, nec humano modo aliter fieri posse videtur, quam per conceptus mentales ipsarum vocum, quos dialectici non ultimatos vocant; nemo enim aliter loquitur interius, quam exprimendo mentalia verba in eo idiomate quod novit, ut unusquisque in se experitur. Ratio autem est, quia haec locutio non est cognitio nec judicium mentis de aliqua re, sed expressio rei jam conceptae, quae consistit in signo aliquo, quo talis res vel conceptus ejus exprimitur. Illud autem signum non est naturale aut moraliter representans, alioquin esset nova cognitio, nam ille modus actualiter representandi in mente non est nisi per cognitionem; est ergo signum representans ad placitum media impositione illius vocis. Fit ergo talis locutio per conceptus ipsarum vocum, imo est eadem cum illa locutione interiori, a qua proxime procedit exterior, quando fit, sed tunc dicitur fieri mentaliter, quando in signum sensibile non prodit. Loquendo ergo de hoc modo petitionis et orationis mentalis ad Deum, facile intelligimus esse actum intellectus, esseque proximum objectum voluntatis petendi et orandi, ac denique esse omnino distinctam a desiderio; nam est quadam representatio et insinuatio desiderii, quam homo ad Deum facit, effundens in conspectu Domini animam suam, ut Scriptura loquitur, quod non est inutile neque vanum, ut in sequentibus declarabimus, tractando de Oratione vocali.

CAPUT IV.

POSSITNE HOMO IN HAC VITA MENTE PETERE SINE CONCEPTIBUS VOCUM, ET QUOMODO?

1. *In quibus præsens difficultas locum habeat.* — Adhuc vero superest explicandum (quo nihil difficilius est) an, seclusa dicta locutione intellectuali per conceptus sensibilium verborum significantium ad placitum, possit homo in hac vita interius orare, et petere aliquid a Deo; et si potest, quisnam ille actus in intellectu vel in voluntate sit. Quae difficultas habet etiam locum in Angelis pertinentibus aliquid a Deo, atque etiam in beatis hominibus, nec non in uno Angelo petente aliquid ab alio, et in anima separata rogante Angelum; suppono enim non uti conceptibus verborum sensibilium, quae in nudis spiri-

tibus accidentaria et extranea sunt. Tota vero haec difficultas est similis illi, quæ tractari solet de locutione spirituum inter se; semper enim ut verum supponimus, hunc proprium actum orationis, qui est petitio, non posse esse nisi locutionem; nam aliquid addit desiderio; nihil autem aliud addere potest praeter locutionem, ut videtur satis probatum; quid autem sit haec locutio pure spiritualis ad Deum, difficile explicatur. In quo Alens., 4 p., q. 26, a. 1, § 2, q. 2, respondet spiritus loqui Deo, formando in se verbum mentis, quo suum desiderium exprimit. Sed hoc non satisfacit, quia hoc verbum nihil aliud est nisi cogitatio vel cognitio quam spiritus habet sui desiderii, ut ipsem Alens. fatetur; per hanc autem cognitionem ut sic, loquitur spiritus sibi, non Deo, nisi hoc verbum suum ad Deum ordinet; hoc ergo est quod inquirimus, quid addat haec ordinatio supra ipsum verbum mentis, et nihil in intellectu reperimus; nam ordinatio illa ad alium per voluntatem plane fieri videtur.

2. *Oratio pure mentalis, si fiat sine conceptibus vocum, voluntati debet attribui.* — Dico ergo orationem pure mentalem hominis ad Deum, si non fiat mediis conceptibus vocum, non posse tribui intellectui, sed voluntati. Probatur, quia in hoc modo loquendi ad Deum imitatur homo modum loquendi Angelorum ad Deum; sed locutio Angelorum ad Deum non est aliquid in intellectu, sed solum in voluntate; ergo etiam oratio pure spiritualis hominis ad Deum voluntati tribuenda est, non intellectui. Minorem videtur expresse affirmare D. Thomas, 4 p., q. 107, art. 3, ubi, explicans quomodo Angeli loquantur ad Deum, ait, *solum loqui ordinando per voluntatem conceptionem suam ad Deum, non ut illi aliquid communicent, sed ut ab eo aliquid accipiant.* Tota ergo locutio Angeli ad Deum consistit in hac ordinatione sub tali intentione; constat autem et intentionem esse actum voluntatis, et ordinationem illam per actum voluntatis fieri; ergo.

3. *Secundo videtur haec sententia D. Gregor., lib. 2 Moral., cap. 4, alias 5.* Ibi enim ait locutionem Angelii ad Deum per modum laudis, esse *admirationem*, quam statim dicit esse *motum cordis*, quem constat esse actum appetitus seu voluntatis. Verba ejus sunt: *Excitatus cum reverentia motus cordis magnus est ad aures incircumscripsi spiritus clamor vocis;* et infra clamorem sanctorum animarum ad Deum pro petitione vindictæ, dicit ni-

hil esse aliud quam desiderium resurrectio- nis et judicii: *Nam animarum (inquit) verba, ipsa sunt desideria.*

4. *Ratione probatur assertio.* — *In quo differat locutio Dei ad creaturam a locutione creaturæ ad Deum.* — Tertio declaratur ratione, quia in locutione duo possumus considerare. Unum est, id quod in ipso loquente fit ut alteri loquatur, ut nos formamus in nobis conceptus ad loquendum alteri. Alterum est, quod a loquente egreditur per modum signi, quo alteri significat quod loqui vult, ut in nobis sunt verba, quae per organa corporis in aere formantur, et usque ad audientem pervenient mediis speciebus. Unde in nobis locutio, quoad illud prius, actus immanens est; quoad vero posterius, est actio transiens. Inter Angelos autem vel non intervenit actio transiens extra loquenter, ut multi volunt, vel quicquid sit de spiritibus creatis inter se loquentibus, saltem respectu Dei, non est hoc necessarium, quia neque in ipso aliquid fieri potest per locutionem creaturæ, ut per se notum est, nec Deus indiget signis inter mediis, tum quia locutio ad Deum non fit propter manifestationem vel communicationem, sed propter aliquam utilitatem loquentis, ut recte D. Thomas dixit, d. q. 38, art. 3. In quo multum differt locutio Dei ad creaturam, vel creaturæ ad Deum. Nam locutio Dei est actus transiens, et recipitur in ipsa creatura, cui Deus loquitur, et inde motio aliqua in illa fit speciali actione Dei, ut expresse docet Greg. supra, nec potest aliter intelligi; locutio autem creature ad Deum necessario debet manere in ipso loquente; in Deo enim esse non potest, nec in alia re, nam quolibet tertium seu intermedium est impertinens. At vero actus immanens in persona loquente, qui sit locutio mere spiritualis, non potest esse nisi actus voluntatis, cum non sit conceptus vocum sensibilium, ut jam dictum est; ergo.

5. *Inter spiritus duplex locutio esse potest, altera narrativa, seu assertiva; altera vero motiva seu impulsiva.* — Quod ut amplius declarem, adverto inter ipsos spiritus esse posse duplē locutionem: unam voco assertivam, seu narrativam, qua refertur hoc factum esse, vel futurum esse; aliam voco motivam, seu impulsivam per imperium vel petitionem. De priori non est nunc sermo; probabile vero est inter Angelos non fieri, nisi quatenus loquens manifestat audienti conceptum quem in se habet

illius rei, quam refert ita esse vel non esse. Et tunc ille conceptus sic manifestatus potest dici locutio rei sic conceptae, quamvis revera potius manifestatio seu ordinatio talis conceptus ad alium sit locutio; quae ordinatio voluntatis est, ut dixi, quantum ad id quod ponit in ipso loquente, quidquid sit, an aliquid efficiat in audiente inter spiritus creatos; quod respectu Dei locum non habet. At vero posterior locutio per petitionem, et maxime ad Deum, tota est voluntatis: quia et ordinatio per voluntatem fit, et id quod per eam immediate ordinatur seu manifestatur, est actus voluntatis. Quia is quia a Deo postulat, immediate indicat vel proponit per talem locutionem desiderium suum. Quamvis enim petat rem desideratam, non tamen directe et immediate de illa loquitur, sed quantum per eam complendum est desiderium, cuius illa est objectum.

6. *Quomodo hæc locutio in voluntate consummetur, declaratur.* — Ad manifestandum autem hoc desiderium, non videtur intelligibile quis actus intellectus adjungi vel superaddi possit præter voluntatem quasi reflexivam per quam aliquis ordinat suum desiderium ad alium, ut alter illud videns illud etiam compleat, præbens id quod desideratur. Nam in loquente non solum desiderium supponitur, sed etiam cognitio desiderii obtinendi a Deo aliquid; qui enim desiderat, cognoscit se desiderare. Per hanc autem cognitionem non loquitur quis Deo, sed sibi; nam, ut recte dixit D. Thomas, 1 part., quæstion. 106, articul. 1, quando aliquis actu considerat aliquid, loquitur sibi; ideo enim talis conceptus actualis verbum mentis dicitur; quandiu autem in eo conceptu sistitur, et non ordinatur ad alterum, nondum est locutio ad alium; ergo qui desiderat aliquid obtainere a Deo, quamvis hoc desiderium cognoscat, per hunc actum intellectus nondum loquitur Deo, sed sibi; nondum ergo orat. Quando autem ulterius vult hoc suum desiderium, coniunctum cum recognitione suæ indigentiae, et dependentiae a Deo, in divino conspectu representare, ut inde moveatur Deus ad præbendum id quod ipse desiderat, jam ordinat suum desiderium suumque conceptum ad Deum; ergo per hanc voluntatem loquitur illi insinuando et manifestando suum desiderium, prout potest; ergo in hac voluntate consummatur proprie ac formaliter hæc spiritualis locutio et petitio.

7. *Eadem res amplius explicatur.* — Maxi-

me, quia post hanc voluntatem nullus alias actus in intellectu fingi potest, qui habeat rationem locutionis vel petitionis; nam post illam voluntatem solum potest sequi in intellectu sic orantis cognitio quasi reflexa, qua cognoscit se id velle. At vero hæc cognitio non spectat formaliter ad locutionem cum Deo, tum quia neque ordinatur ad Deum, neque ipsa ordinat aliquid in Deum, sed est locutio hominis secum, quatenus format novum quemdam conceptum actus sui; tum etiam quia talis cognitio supponit factam Deo manifestationem vel insinuationem proprii actus, quantum ab homine fieri potest; ergo supponit locutionem jam factam. Sicut quando unus homo loquitur alteri, etiamsi cognoscat se loqui, illa cognitio non spectat per se ad locutionem, sed per accidens se habet, quia jam supponit illam ut objectum; neque erit minus perfecta locutio, etiamsi non fiat illa cognitio quasi reflexiva supra ipsam locutionem. Idemque forte est etiam respectu Dei; nam oratio et petitio mentalis optime consistere potest, etiamsi homo non advertat se petere; imo tunc fortasse erit attentior petitio, quando homo ita est intentus circa voluntatem effundendi animam suam in conspectu Dei, ut non valeat actualis et formale reflectionem facere ad cognoscendum id quod agit. Nullus ergo superest actus intellectus, in quo talis locutio seu petitio a Deo constitui possit.

8. *Quæstionis initio positæ resolutio.* — Atque hic sane discursus mihi partem hanc vehementer probabilem reddit; et quod ad rem quidem spectat, fateor in hoc negotio non intervenire alios actus voluntatis vel intellectus præter explicatos, et in illa voluntate præsentandi Deo desiderium, cum quadam recognitione et subjectione ad ipsum, consummari hunc modum orationis. An vero sola hæc voluntas ultima, vel etiam recognitio quam explicuimus ex parte intellectus, dicenda sit ipsa locutio vel petitio, videtur quæstio parvi momenti; si tamen in rigore loquamur, videatur consistere in illa voluntate. Cum autem communiter dicitur, orationem esse actum intellectus etiam quoad petitionem, interpretari possumus id intelligendum esse de oratione, prout in hac vita regulariter ab homine fit. Verisimile enim est hominem in hac vita raro aut nunquam petere, etiam interius, nisi utendo signis mentalibus et intellectualibus quæ signis vocalibus correspondent, et sunt conceptus eorum. Nihilominus tamen nec im-

possibile, nec miraculosum, nec valde extraordinarium censeo, ut aliquis in hac vita ita divina gratia sublevetur, ut mentaliter petendo ab hoc etiam genere signorum sensibilium mente conceptorum actualiter abstrahat. Quia illi conceptus vocum nec propter Deum necessarii sunt, ut per se constat, nec propter hominem, nam potest de rebus tantum cogitare, et de Deo, et dependentiam sui et rerum, quas desiderat, a Deo cognoscere, et per voluntatem suam totam illam suam dispositionem et desiderium Deo præsentare. Potest ergo totum hoc fieri non utendo interius conceptibus vocum: qui autem id facit, profecto jam orat; tunc autem non petit nisi illa voluntate, qua suum desiderium Deo præsentat, ut ab ipso impleatur.

CAPUT V.

NONNULLIS DIFFICULTATIBUS OCCURRITUR.

1. *Difficultas ex divina laude sumpta.* — Ut hæc resolutio partim confirmetur amplius, partim explicetur et amplietur, nonnullas occurrentes difficultates proponam. Prima est, quia divina laus est actus orationi similis, et quædam orationis pars late sumptæ; at illa fieri potest pura mente, non solum per conceptus mentales verborum sensibilium, sed etiam per actus mere spirituales, sicut de oratione diximus. Sic enim etiam Angeli laudant Deum, et similiter Beati, qui non indigent nostris signis ad placitum, etiam mente conceptis; et nihilominus laus Dei in Angelo, verbi gratia, est actus intellectus, et non voluntatis, ut videtur per se notum; quia laudare rem, non est affici, sed supponit affectum, et rei estimationem, si vera laus sit; ergo idem dicendum est de oratione.

2. *Secunda difficultas, de gratiarum actione.* — Secundo, fieri potest similis objectio de gratiarum actione, quæ etiam est quædam pars orationis juxta Paulum, 1 ad Timoth. 2, et potest sola mente, et absque signis sensibilibus, vel conceptibus eorum fieri, sicut fit ab Angelis et aliis Beatis. Ut autem ab eis fit, non est actus voluntatis, sed intellectus; quia de beneficiis acceptis mente gratias agere, nihil aliud esse videtur quam ea ut accepta recognoscere; ergo idem dicendum est de actu petitionis.

3. *Tertia difficultas, de obsecratione.* — Tertio nascitur alia difficultas ex alia parte

orationis, quæ dicitur *obsecratio*, ad quam, juxta probabilem expositionem, spectat rationes et titulos Deo proponere, propter quos concedat quod petitur, quod manifeste est opus rationis; ergo ejusdem operis est ipsa petitio, quia ejusdem facultatis esse videtur aliquid petere, et rationes petendi et obtinendi allegare.

4. *Quarta difficultas, de mentali confessione.* — Quarto, est similis difficultas de mentali confessione peccatorum coram Deo facta, juxta illud: *Confitebor adversum me iniquitatem meam Domino.* Hæc enim confessio esse potest pars orationis, non minus quam confessio laudis, et tamen non consistit formaliter in actu voluntatis, sed intellectus recognoscens et recognoscens coram Deo proprias iniquitates; sic enim David aiebat: *Recogito tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ;* est ergo oratio etiam quoad hanc partem actus intellectus; ergo quoad omnem aliam.

5. *Ultima difficultas, de locutione Angelorum inter se.* — Ultima difficultas oritur ex locutione Angelorum inter se; illa enim est mere spiritualis, et tamen non fit per solam voluntatem, sed per actum intellectus; quia per talem locutionem, conceptus Angeli fit intelligibilis alteri, quod non potest fieri per solam voluntatem, nisi aliqua mutatio ex parte intellectus accedit. Propter quod linguae Angelorum (de quibus loquitur Paulus, 1 ad Corint. 13) dicuntur esse intellectus eorum, ut significant præcipue Theophil. et Theodor. in eum locum; et Theodor. addit eamdem esse facultatem, per quam Angeli laudant Deum, et qua inter se loquuntur; constat autem laudare per intellectum; ergo per intellectum etiam ad Deum loquuntur; ergo etiam per intellectum petunt, nam petere loqui est; ergo in universum petitio pure mentalis est actus intellectus.

6. *Quid probetur difficultatibus propositis.* — Haec difficultates, præsertim quatuor priores, ostendunt in oratione mentali, secundum omnia quæ includit, necessario intervenire actus intellectus simul cum actibus voluntatis, non tamen probant proprium actum petitionis, vel cuiuscumque alterius locutionis spiritualis ad Deum, formaliter consistere in actu intellectus secundum se, et non potius in actu voluntatis ordinantis ad Deum cognitionem seu recognitionem intellectus.

7. *Laus Dei mentalis quomodo fiat?* — *Prima difficultas enodatur.* — *Laus tripliciter fieri*

potest. — Circa primam ergo difficultatem de laude Dei, dicimus laudem alicujus per se ac formaliter non postulare ut sit locutio ad eum qui laudatur; interdum enim laudamus unum hominem alteri, verbi gratia, Petrum Joanni., et tunc non loquimur cum Petro, quem laudamus, sed de Petro loquimur Joanni; imo aliquando etiam nobiscum tantum loquentes aliquem laudamus, ut usu ipso satis constat; aliquando vero etiam laudamus hominem loquendo ad ipsum, ut per se notum est. Sic igitur Angeli possunt laudare Deum, vel inter se loquentes, vel unusquisque tantum secum, vel denique loquendo ad Deum ipsum. Et omnibus quidem his modis laus vera supponit recognitionem illius perfectionis Dei, ob quam laudatur, alioquin facta et ementita eset laudatio. In primo autem modo, laus addit locutionem unius Angeli ad alium, de qua pauca dicemus circa ultimam difficultatem. Secundo autem modo laus nihil addit praeter ipsam recognitionem, quia consistit in locutione ad seipsum, quae locutio absque ulla controversia in intellectu fit, et in cognitione rei, de qua est locutio, per se consistit, loquendo de perfecta locutione mentali, quae fit conceptibus rerum, et non verborum. Atque hoc tantum probat prima difficultas proposita. Quoad hanc vero partem, non recte fit argumentum ad petitionem, quia petitio, praesertim pure mentalis, semper est locutio ad alterum, et non ad seipsum, ut per se constat.

8. *Laus tertio modo sumpta in voluntate consummatur.* — Tertio igitur modo laus Dei ad eundem directa per modum locutionis, praeter recognitionem perfectionis divinæ que in intellectu est, non addit novum actum intellectus (quis enim fingi aut excogitari potest), sed addit solum in voluntate ordinationem illius aestimationis Dei, quae est in intellectu, ad ipsum Deum, quatenus Angelus vult eam Deo representare et offerre per modum cultus; ergo talis laus in voluntate consummatur; et quoad hoc recte æquiparatur laudatio petitioni. Atque hoc, quod in Angelis explicimus, locum habet in quoemque spiritu separato, atque etiam in hominibus in hac vita degentibus, si intra se pura mente, et absque verbis sensibilibus vel conceptibus eorum, Deum laudent; nam eadem ratio in his omnibus procedit.

9. *Gratiarum actio mentalis quomodo fiat?* — *Secunda difficultas expeditur.* — *Quid sit habere gratias, et illas agere.* — *Quid sit referre*

gratiam. — *Gratiarum actio solum respicit benefactorem.* — *Haec in voluntate consistit.* — Eodem fere modo de gratiarum actione (quod in secunda difficultate tangitur) philosophandum est. Solum occurrit observandum, aliud esse habere gratias, aliud agere: primum enim exerceri potest in animo, nulla manifestatio facta alteri, neque ipsi benefactori, recognoscendo tantum in animo beneficium acceptum. Secundum autem fit manifestando illam recognitionem beneficii, quam in animo habemus. Illud ergo primum sine dubio exerceri potest erga Deum in oratione mentali late sumpta. Et illud officium plane fit per illum actum, quo aliquis intra se recognoscit beneficium illud, et obligationem suam, quæ inde nascitur, qui, actus intellectus est: et hoc solum probat difficultas secunda, quæ de hoc actu procedit. Ex quo nasci quidem potest in voluntate desiderium exhibendi Deo gratum animum, quod vel non spectat ad propriam gratiarum actionem, sed generatim ad gratitudinem per obsequia, vel alia officia, per quæ potius dicimur referre gratiam, quam habere; vel certe si spectat illud desiderium ad propriam gratiarum actionem jam explicatam, solum est quasi imperando illam. Nam qui vult esse gratus Deo, et non habet quid referat ipsi pro beneficio accepto, saltem ostendit illi, et quantum in se est, manifestat ei quomodo acceptum beneficium recognoscet. In qua manifestatione talis gratiarum actio consistit. Ideoque gratiarum actio ad benefactorem refertur, in cuius obsequium fit; unde si alicui tertio beneficium narretur, esse poterit quædam laus benefactoris, non propria gratiarum actio. Hoc ergo modo potest unusquisque gratias agere Deo, ordinando ad ipsum per modum locutionis aestimationem et recognitionem proprii beneficii; et sic praeter actum intellectus jam explicatum, nihil addit, nisi voluntatem repræsentandi Deo recognitionem beneficii, et offerendi illam in cultum quemdam, et aliqualem recompensationem beneficii, quæ proprie gratiarum actio comparari.

10. *Mentalis obsecratio quomodo fiat?* — *Explicatur tertia difficultas.* — *Duo possunt in obsecratione considerari.* — Ad eundem fere modum expedienda est tertia difficultas. In obsecratione enim duo intelligi possunt: unum est recognitio earum rationum quæ

Deum movere possunt ad concedendum id quod per orationem postulatur; quæ proinde augere etiam possunt fiduciam impetrandi id quod postulatur. Alterum est allegatio seu propositio talium rationum coram Deo, prout fieri intelligitur in oratione et obsecratione quæ ad Deum fit. Et in hoc posteriori actu consummatur ratio obsecrationis, ut nunc illam sumimus: nam obsecratio manifeste est ad alterum, nimur ad eundem ad quem est petitio. Quod ergo ad primum officium spectat, manifestum est illud esse munus intellectus, quod includit inquisitionem ac meditationem earum rationum quæ Deum movere possunt, et judicium ac credulitatem earum juxta materiæ capacitatem, ut postea suo loco declarabo. Posterius autem officium non consistit in cognitione aliqua, sed in locutione earum rationum, quas is, qui orat seu meditatur, assecutus est. Si quis enim hujusmodi rationes consideret, solum ut se ipsum excitet ad fiduciam, et desiderium, vel petitionem, nondum obsecrat, ut inter homines considerare licet. Nam, si quis secum plures rationes cogitet, ob quas potest aliquid a rege postulare et impetrare, postea vero simpliciter petitionem faciat, nullam rationem allegando et proponendo regi, quæ illum possit inducere, et quodammodo obligare, nondum obsecrat, sed tantum petit. Si vero petitioni adjungat titulos, et rationes quæ regem possint obligare, praesertim ex parte illius, tunc dicitur obsecrare; ergo sicut petitio, ita etiam obsecratio locutione perficitur. Hæc autem locutio in ordine ad Deum (sicut in aliis dictum est) non potest esse nisi voluntas repræsentandi Deo hujusmodi titulos et rationes exaudiendi orationem, non ut ipse de nuno illas cognoscat, sed ut nostram fiduciam et credulitatem, seu existimationem, quam de ipso habemus, in cultum ejus exerceamus. Atque in hac locutione debent obsecratio et petitio conferri, ut recte fiat comparatio.

11. *Interna confessio qualis sit?* — *Quarta difficultas explicatur eodem modo quo tertia.* — Idem cum proportione dicendum est de confessione interna peccatorum, de qua difficultas quarta proponebatur: nam etiam in illa duo distingui possunt. Unum est interna confessio peccati proprii; alterum est, quod talis confessio fiat Deo. Et primum quidem plane pertinet ad intellectum, consistitque in interna recognitione peccati. Sed illa per se sumpta, nisi ad alterum ordinetur, non est confessio alteri facta, sed ipsi tantum homini peccata

sua recognoscendi. Ut ergo sit confessio ad Deum, oportet ut ad ipsum referatur, et ordinetur per modum locutionis, quod non fit nisi per voluntatem; et in hoc ponenda est æquiparatio, sicut in aliis explicatum est.

12. *Brevis digressio de oratione Angelorum.*

— *Ultima difficultas resolvitur.* — *Locutio ad hominem ignotum manifestat.* — *Locutio ad Deum secus habet.* — Ad ultimam difficultatem (omissis multis, quæ dici possent de locutione Angelorum, seu spirituum creaturum inter se, ne a proposito digrediamur), duo breviter dicimus. Primum est, non esse æquiparandam locutionem creaturæ ad Deum cum locutione unius creaturæ ad aliam; nam locutio ad creaturam fit, ut ei notificetur quod illi erat ignotum, seu ut fiat proxime intelligibile id quod antea non ita erat proxime applicatum, ut actu intelligeretur. Quod manifestum est in locutione hominum inter se: finis enim præcipuus ac necessarius illius fuit manifestatio proprietum conceptum, et consequenter rerum etiam conceptarum, quæ alteri erant ignota. Et licet homines aliquando inter se loquantur de rebus alias sibi notis, illud est, vel quia unus ignorat rem, quam alteri narrat, esse illi notam, vel ut majorem talis rei cognitionem per talem locutionem mutuo assequantur, vel ut ad actualem illius considerationem sese invicem moveant, vel quia in tali locutione delectentur: semper autem modus ipse loquendi talis est, quod per illum posset addisci res, licet antea ignoraretur. Et ad eundem modum sentiunt Theologi de locutione Angelorum inter se; fieri, scilicet, ad manifestandos proprios conceptus, et interiores actus liberos, qui aliis naturaliter ignoti sunt. At vero locutio ad Deum non fit per novam rei manifestationem, aut notitiam quæ illi possit acquiri, ut per se notum est, sed propter alios fines morales, quos D. Thom., 1 part., quæst. 107, art. 3, uno verbo comprehendit, dicens, *Angelum loqui ad Deum, ut ab eo aliquid accipiat.* Quapropter per locutionem ad Deum non fit objectum denuo intelligibile aliquo modo ipsi Deo, et ideo, licet daremus ex hac parte locutionem Angelii ad Angelum esse opus intellectus, non inde fit idem dicendum esse de locutione Angelii ad Deum.

13. *Varietas declarandi locutionem spiritualem inter creaturas ad duplex caput revocatur.* — *Juxta primum caput respondetur difficultati.* — *Juxta secundum caput solvitur difficultas.* — Deinde addo, cum variis sint modi

explicandi locutionem spiritualem inter creaturas, omnes in duas veluti classes dividi. Una continet eorum sententias, qui negant loquentem communicare vel imprimere aliquid ei ad quem loquitur. Altera continet opiniones eorum qui existimant non posse hujusmodi locutionem fieri sine actione reali circa illum cui fit locutio. Procedendo igitur prius fundamentum, certe magis consequenter loquuntur, qui opinantur locutionem Angeli ex parte loquentis non fieri per actum intellectus, sed voluntatis, atque adeo esse actum illum, quo unus Angelus vult secretum suum esse manifestum alteri. Nam inde absque alia actione transeunte vel immanente ipsius loquentis, sequitur in altero notitia rei a loquente manifestata, quae est auditio illius. Et ideo, licet ex parte audientis locutio illa quasi passiva pertineat ad intellectum, tamen ex parte loquentis pertinet ad voluntatem. Atque ita opinantur Capreol., in 2. distinct. 11, quæst. 2; et Cajetan., quæst. 107, art. 1, et alii Thomistæ, qui etiam putant esse sententiam Div. Thom. Et illi etiam favent Alens., Albert., Bonaventura et alii. Juxta hanc ergo sententiam, a fortiori sequitur locutionem Angeli ad Deum per voluntatem loquentis fieri. At vero juxta aliud principium, quod locutio inter Angelos non fit sine actione aliqua loquentis ad audientem, præter voluntatem loquendi, seu manifestandi secretum, necesse est ponere aliquam actionem. Hac autem respectu loquentis est actio transiens, quia in alio, nempe audiente, recipitur. Ideoque (quicquid sit de actione unius Angeli in alium) certissimum est non posse Angelum loqui hoc modo ad Deum, quia nihil in illum potest imprimere. Ergo nihil superest quod possit esse locutio, vel petitio Angeli ad Deum, nisi voluntas ordinandi suum conceptum vel affectum ad Deum, non ut illi denuo innotescat, sed ut illi se creatura submittat, et eo, quo potest, modo desiderium suum illi presentet: idem ergo cum proportione dicendum est de locutione nostra pure mentali.

CAPUT VI.

SITNE CONVENIENS ET PER SE HONESTA ORATIO
AD DEUM?

1. *In quo sit difficultas.*— Agimus de oratione proprie dicta pro petitione, ut jam monui, potestque eadem quæstio de oratione vocali tractari; sed nunc non consideramus difficultatem quæ rasci potest ex eo quod

petitio Deo offertur per sensibilia signa, sed solum illam quæ oritur ex præcisa ratione petitionis. Difficultas autem est, quia petere aliquid a Deo, aut impium aut inutile videri potest. Probatur, quia vel Deus decrevit aliquid facere, vel non: si decrevit, et nos contrarium desideramus ac petimus, impie facimus; tum quia ab illo petimus ut voluntatem suam mutet; tum etiam quia voluntatem nostram voluntati ejus præferri volumus: si autem Deus jam decrevit facere quod nos petimus, inutile est id petere, quia infallibiliter fiet, licet non petamus, cum voluntas Dei non possit non impleri. Deinde, esto non sit intrinseca mala hujusmodi petitio, saltem non videtur per se honesta, sed ad summum indifferentis. Probatur, quia petitio solum habet rationem utilis; est enim veluti medium quoddam, quod utile creditur ad obtinendum id quod petitur; ergo de se non habet intrinsecam honestatem, sed talis erit, qualis fuerit res illa ad quam obtinendam ordinatur.

2. *Varii errores circa orationem proponuntur.*— *Primus eam ad salutem sufficere dicit.*— Circa orationem varii fuerunt errores inter se extreme contrarii. Quidam enim dixerunt orationem adeo esse convenientem, ut ipsa sola ad salutem sufficiat, etiamsi sacramenta et alia salutis media praetermittantur. Ita refert de Messalianis Theodoretus, lib. 4 de Fabulis hæreticorum, et lib. 4 Hist., cap. 10, et latius Castro, verb. *Oratio, hæresi 2;* qui recte asserit, non oportere nos contra hanc hæresim hoc loco disputare, quia, licet Scriptura doceat orationem esse necessariam, ut infra videbimus, nunquam docet illam solam sufficere, sed potius expresse tradit aliqua sacramenta esse necessaria ad salutem, ut in propriis locis visum est: proponit etiam opera misericordiae, et alia præcepta ut necessaria ad salutem, ut satis colligitur ex Matthæi 25, et alibi latius tractandum est. Unde eleganter Chrysostomus, lib. 4 de Orando Deum, postquam multa de præstantia et utilitate orationis dixerat, sibi objicit: *Verum aliquis forsitan ex eorum numero, qui, socordiæ segnitiaeque dediti, nolunt attente et diligenter orare, persuasurus sit in hoc Deum illa verba dixisse: Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei.* Et respondet: *Atqui ego si crederem solam preceptionem ad salutem nostram sufficere, non immerito sermonem hunc nobis objecerit aliquis; nunc cum profitear deprecationem caput esse bonorum om-*

nium, basim ac radicem vita frugiferæ, non est quod quisquam verbis illis abutatur.

3. *Alter error.*— *Affirmat per orationem mutari divinam dispositionem.*— *Impugnatur hic error.*— Alio modo nimium tribuerunt quidam hæretici orationi, dicentes habere vim immutandi divinam dispensationem et providentiam. Refert D. Thom. 2. 2, quæst. 87, art. 1, et 3 contra Gentes, cap. 96. Et movebantur fortasse ratione dubitandi in principio proposita. Sed hic error non solum contra fidem est, sed etiam contra rationem naturalem, quia evidens est Deum esse immutabilem. Item, evidens est Deum ab æterno scivisse quicquid in tempore scit; ergo si nunc scit orationem nostram, et propter eam inducit ad aliquid volendum, etiam ab æterno illam orationem præscivit; ergo etiam ab æterno voluit quod in tempore propter illam vult; ergo non potest propter orationem mutari divinæ providentiae dispositio, nam hæc per divinam scientiam et voluntatem subsistit. Nec vero cogitari potest Deum in ipsa æternitate prius ante præsentiam orationis aliquid decrevisse, et deinde prævisa oratione decreatum mutasse, et aliud disposuisse quam decreverat; nam, cum in æternitate ipsa non sit successio, repugnat omnino in illa esse talam mutationem. Neque oportet hic tractare loca Scripturæ, in quibus dicitur interdum Deus dolere, aut poenitentiam agere de eo quod decrevit; nam constat has esse metaphoricas locutiones, significantes mutationes quas Deus facit in rebus, juxta exigentiam illarum, sine mutatione sui, ut latius in prima parte tractavi.

4. *Aliorum error, existimantium orationem esse inutilem. ex variis capitibus.*— *An oratio esset inutilis rebus necessario evenientibus?*— Alii ergo hæretici dixerunt orationem esse inutilem, ex variis tamen principiis. Quidam, quia putabant omnia ex necessitate evenire, et hunc fatalem ordinem etiam ab ipso Deo mutari non posse. Alii vero, quamvis non negaverint causas contingentes et liberas, dixerunt tamen Deum non habere providentiam, nec curare has res inferiores. Sed horum errorum fundamenta in prima parte tractantur et impugnantur, et quatenus sunt contra rationem naturalem, in Metaphysica sunt a nobis impugnata. Hic vero tractari posset an, posito etiam illo fundamento errore, recte intulerint. Nam certe, quod ad priores attinet, etiamsi omnia ex necessitate evenirent, non videtur sequi orationem fore inutilem. Nam illa necessitas oriatur ex ine-

vitabili ordine causarum, inter quas causas una posset esse oratio, et ita solum sequetur, si effectus esset necessario eventurus mediante oratione, etiam hominem necessario esse oraturum, et Deum ex necessitate etiam esse concessum quod petitur. Et ita non sequitur orationem fore inutilem, quandoquidem illa posita poneretur effectus, et sine illa non poneretur; sed ad summum sequitur etiam orationem ipsam ex necessitate evenire, ac proinde, neque esse moralem actum, nec habere alias utilitates meriti vel satisfactionis, quæ libertatem et moralitatem supponunt.

5. *D. Thomas utilitatem orationis auferri dicit, posita necessitate.*— *Judicium auctoris.*— Nihilominus divus Thomas 2. 2, quæst. 83, art. 2, aperte ait, ex illo errore (quocumque modo asseratur) tolli utilitatem orationis; et loquitur plane de utilitate impetrationis, seu ut effectus postulatus eveniat; et hoc sequuntur communiter interpretes, uno vel alio excepto; quod etiam tenet Castro, ver. *Oratio, hæresi 3;* et significat Waldensis, tom. 3, cap. 1, indicans etiam Wiclephum, ex eodem errore hunc intulisse. Mihi tamen dicendum videtur, illationem non esse ita necessariam per locum intrinsecum, ut si quis mordicus eam negare velit, evidenti ratione cogi possit aut convinci. Hoc probat ratio facta, quia posset quis dicere, orationem esse unam ex causis secundis necessariis ad effectum. Convinci tamen posset hoc voluntarie et sine fundamento dici, quia jam supponitur in illo errore Deum agere ex necessitate naturæ; ergo si aliquem effectum necessario facturus est, non minori necessitate volet illum sine oratione quam cum illa. Nam oratio non est causa per se influens in effectum, sed movens moraliter Deum ut ipse faciat: quæ igitur si potest esse in oratione ad inferendam Deo fatalem necessitatem, si ipse alias de se non est determinatus ad volendum ex necessitate talem effectum; quod si ita est determinatus absque oratione, ex necessitate facit. Tantum ergo hoc modo video inferri unum errorem ex alio, et quamvis illatio fortasse non sit omnino necessaria, tamen verisimilium est, qui in priorem errorem lapsi sunt, in posteriorem incidisse, quia non crediderunt necessitatem in Deo posse ab extrinseco provenire, sed tantum ex sua intrinseca natura. Qui vero non posuerunt Deum agere necessario simpliciter, sed solum immutabili providentia, et inde intulerunt respectu om-